

СИБЭТИЭЙ ПАВЕЛ АПОСТОЛ* ЕВРЕЙДЭРГЭ ИЛДЫТ СУРУГА

1 Былыр Тангара бэрт элбэди биһиги өбүгэлэрбитигэр ымпыгар-чымпыгар тийэ сиһилии, араас быһыылаахтык пророктарынан этиппитэ, ²оттон бу тиһэх кэмнэ Кини биһиэхэ Уолунан этиттэ. Тангара туох баары барытын Уолун бас билиитигэр биэрбитэ, Кининэн үйэлэри айбыта. ³Уола, Абатын кэрэмэн килбиэнин сыдыаайа, ис дынгин уобараһа, сири-халлааны барытын этэр тылын күүһүнэн салайар. Кини биһиги анһыыбытын-харабытын Бэйэтинэн** ыраастаан баран, үөһэ баар улуу бүрүстүөл уна өттүгэр олорбута.

Тангара Уола Аанньаллардааҕар үрдүк

⁴Онон Киниэхэ Абатыттан тиксибит аат Аанньаллар ааттарынааҕар төһөнөн үрдүгү да, соччонон Кини, эмиэ уруккутун курдук, кинилэрдээҕэр улуу буолбута. ⁵Аанньалларга биирдэстэригэр эмэ хаһан эмит Тангара: «Эн Мин Уолум буолабын, Мин бүгүн Эйигин төрөттүм», – уонна: «Киниэхэ Мин Абата буолуом, Кини Миэхэ Уолум буолуо», – диэн эппиттээҕэ дуо? ⁶Оттон Бастакы Уолун аан дойдуга киллэрэригэр эмиэ***: «Тангара Аанньаллара бары Киниэхэ сүгүрүйүөхтүттүннэр», – диир.

* Бу сурук автора ким буолара чуолкай биллибэт. Аполлос, Петр, Стефан, Филипп эбэтэр Епафрас буолуохтарын сөп диэн араас сабаҕалааһын баар.

** 1:3 *Бэйэтинэн* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

*** 1:6 *Аан дойдуга киллэрэригэр эмиэ* – эбэтэр «аан дойдуга эмиэ киллэрэригэр».

ЕВРЕЙДЭРГЭ 2

⁷ Аанньалларын туһунан: «Эн Аанньалларгын тыын*, оттон чардаргын төлөннөөх уот гынафын», – диир буоллафына, ⁸ Уолун туһунан маннык этэр: «Таңара, Эн бүрүстүөлүн үйэттэн үйэбэ баар; Эн ыраахтаабылыр торуоскан – кырдыгы өрө тутуу. ⁹ Таңара, Эн дын кырдыгы таптыырын, токуртуора суоллары тумнарын иһин, Таңаран Эйигин атыттардааҕар өрө таһааран, үрдүк үөрүүнү тосхойор елей арытынан аҕаата». ¹⁰ Итиэннэ өссө этэр: «Айыы Тойон, маннай Эн сирин олохтообутун, халлаан эмиэ Эн уран тарбаҕын онорууга; ¹¹ сирхаллаан симэлийэ сүтүбэ, оттон Эн куруук баар буолуон; туох барыта сон курдук элээмэтэ эрэ хаала эргэриэбэ; ¹² сирхаллааны таңас курдук сулуу туттаххына, олоччу барыта уларыйыаҕа**. Арай Эн мэлдьи бииргин, уларыйбаккын, – Эн үллэр үйэн мунгурдаммат».

¹³ Таңара Аанньаллартан хайаларыгар эмэ хаһан эмэтэ: «Өс-төөхтөргүн үктэл онгостон олорор гына Эйиэхэ самнаран биэриэхпэр диэри, Мин уҥа өтүбэр олор», – диэн эппиттээбэ дуо? ¹⁴ Кинилэр бука бары быһһаныахтаах дьонно көмөбө ытыллар, сорука сылдыар тыыннар буолбатахтар дуо?

Халбаһнаабат чин буоларга ыһырыы

2 Дьэ ол иһин биһиги сүүрүккэ оҕустарбат туһугар, тугу истибиппитигэр ураты улахан болҕомтону ууруох тустаахпыт. ² Аанньалларынан этиттэриллибит тыл чинэ бэрт буолан, онтон ханнык да туорааһын, бас бэриммэт буолуу сөптөөх буруйга тардыллар эбит буоллафына, ³ маннай Айыы Тойон илэ Бэйэтинэн биллэрбит, онтон ону Киниттэн Бэйэтиттэн истибит дьон бигэргэппит итиччэлээх улуукан быһһабылын аахайбатахпытына, биһиги буруйтан-сэмэттэн хайдах куотуохпутуй? ⁴ Таңара итини барытын энгин араас сөбүмэр бэйэтинэн, дыктитинэн, араас күүстээх дьайытынан итиэннэ Бэйэтин көңүлүнэн Сибэтиэй Тыынын биэртэлээн туорулаан турар буолбатах дуо?

* 1:7 *Тыын* – «руах» диэн еврей тыла итиэннэ «пнеума» диэн грек тыла «тыын» уонна «тыал» диэн суолталаахтар.

** 1:12 *Олоччу барыта уларыйыаҕа* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Таңас курдук уларыйыаҕа».

Быһанар суолу Солоочу

⁵ Биһиги этэр кэнэбэски сирбитин-халлааммытын Тангара Аанньаллар бас билиилэригэр анаабатаба; ⁶ ким эрэ Суруйууларга бу туһунан дьэнкэтик этэр: «Киһи диэн кимий? Эн кинини тоҕо өйдүү-саныы сылдыабын? Киһи уола диэн кимий? Киниэхэ тоҕо кыһаллар-мүһэллэр буолабын? ⁷ Быстах кэмнэ кинини Аанньаллартан намтаттын; албан ааты, үрдүк чиэһи төбөтүгэр иилии кэтэртиң, айбытын барытын үрдүнэн кинини туруордун*», ⁸ барытын кини атабын анныгар уурдун». Ол аата Тангара туох баары барытын, тугу да ордорбокко, киһиэхэ бас бэриннэрбит гынан баран, билигин көрөрбүтүнэн, киниэхэ барыта өссө да толору бас бэринэ илик; ⁹ ол эрэри хас биирдии киһи туһугар Тангара илгэлээх үтүөтүнэн олобун толук уураары, Аанньаллартан быстах кэмнэ намтатыллыбыт Иисус, өлөр өлүү сорун-мунун тулуйбутун иһин, албан аакка, үрдүк чиэскэ тиксибитин көрөбүт.

¹⁰ Туох баар барытын төрдө-төрүөтэ, сыала-соруга буолар Тангара үтүмэн үгүс уолаттарын Бэйэтин килбиэннээх сырдыгар киллэрэр туһугар, кинилэр быһанар суолларын Солооччуну, эрэйи-муну көрдөрөн, энкилэ суох гыныахтаах этэ. ¹¹ Сибэтии гынааччы да, сибэтии буолааччылар да бары Абалара биир буолан, Кини бу дьону бырааттарым диэн симиттибэккэ этэр: ¹² «Бырааттарбар Эн ааккын иһитиннэриэм, кинилэр түмсүүлэригэр киирэн Эйигин туойуом». ¹³ Итиэннэ: «Инникитин да Мин Киниэхэ эрэниэм, — диэн баран, эбэн этэр: — Тангара Миэхэ биэрбит оҕолорун кытта Мин бу баарбын». ¹⁴⁻¹⁵ Оттон бу оҕолор эттээхтэрин-хааннаахтарын быһыытынан, Кини эмиэ, өлөрөр-өһөрөр былаастаах адьарай күүһүн Бэйэтинэн өлөн туран өһүлээри, өлөртөн куттанан саллар саастарын тухары кулут буолбуттары быһаары, эмиэ кинилэр курдук эттээх-хааннаах киһи буолбута. ¹⁶ Онон Кини Аанньаллар кизннэрин буолбакка, Авраам удьуордарын айылбаларын айылба гыммыта**. ¹⁷ Дьэ ол

* ^{2:7} *Айбытын барытын үрдүнэн кинини туруордун* — сорох былыргы грек-тии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** ^{2:16} *Онон Кини Аанньаллар кизннэрин буолбакка, Авраам удьуордарын айылбаларын айылба гыммыта* — эбэтэр «Кини Аанньалларга буолбакка, Авраам удьуордарыгар көмөлөһө кэлэр».

иһин, Кини Тангара иннигэр амарах сүрэхтээх эрэллээх Архирей буолан, норуот аньытын-харатын бырастыгы гыннарар туһугар, бырааттарыгар бары өттүнэн дьүөрэлэһиэхтээх этэ. ¹⁸ Кини Бэйэтэ тургутууну тулуйбут буолан, тургутулла сылдьар дьонго хайа баҕарар көмөлөһөр кыахтаах.

Тангара Уола Моисейдааҕар үрдүк

3 Онон, Халлаанга бииргэ ынгырыллыбыт сибэтиэй бырааттарбыт, өйгүтүн-санаабытын бүтүннүүтүн итэҕэлбит Апостолыгар уонна Архирейыгар Иисус Христоска* туһаайын. ² Урут Моисей Тангара дьэтигэр бүтүүнүгэр бэриниилээҕин курдук, Иисус Христос эмиэ Кинини туруорбут Тангараҕа бэриниилээх. ³ Дьэни туттарбыт киһи дьээтээҕэр үрдүктүк сыаналанарын быһыытынан, Кини Моисейдааҕар быдан улахан албан аакка тиксибитэ. ⁴ Дьэни киһи тутар, оттон туох баары барытын Тангара туппута. ⁵ Моисей Кини дьэтин** эрэллээх үлэһитэ этэ: Тангара кэнэҕэс тугу этиэхтээҕин дьонго кини кэрэһилээбитэ; ⁶ оттон Христос – бу дьэни салайар Тангара эрэллээх Уола. Онон биһиги эр санаабытын, киэн туттар эрэлбитин тиһэҕэр тийэй бигэтик*** энчирэппэккэ тиэртэхпитинэ, Кини дьээтэ буолабыт.

Тангара норуотун уоскулана

⁷ Дьэ ол иһин Сибэтиэй Тыын этэрин курдук: «Бүгүн Кини сангатын иһиттэххитинэ, ⁸ кураайымаҕа тургутуу кэмигэр утарыласпыккыт курдук, сүрэххитин тыйыһырдыман. ⁹ Онно эһиги өбүгэлэргит Мин дьайыбын түөрт уон сылы быһа көрө сылдьан, Миигин тургутан, үтэн-анһан көрөллөрө. ¹⁰ Мин онтон абаран ол көлүөнэ дьонго: „Биир кэм харангаҕа муна-тэнэ сылдьаллар, Мин суолбун-ииспин билбэттэр“, – диэбитим. ¹¹ Ол иһин абаран-сатаран андаҕайбытым: „Мин уоскуланнаах дойдубар кинилэр кириэхтэрэ суоҕа!“»

* ^{3:1} *Иисус Христоска* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисуска».

** ^{3:5} *Кини дьэтин* – Кини норуотун.

*** ^{3:6} *Тиһэҕэр тийэй бигэтик* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

ЕВРЕЙДЭРГЭ 4

¹² Онон, бырааттарым, энигиттэн ким да итэбэйбэт өнөгөйдөөх сүрэхтэнэн, тыыннаах Танараттан тэйбэтин туһугар, өйдөөн-төйдөөн сылдыын. ¹³ Ким эмэ аньыы албыныгар киирэн биэрэн, тыйыһыран туора туран хаалбатын туһугар, күн аайы, «бүгүн»* диирбит тухары, бэйэ-бэйэбитин өйдөтүһэ-үөрэтиһэ сылдыын. ¹⁴⁻¹⁵ «Бүгүн, Кини сангатын истэн баран, уруккугут курдук, утарылаһыман», – диэн этиллибитини, бу аан бастакыттан ылыммыт бигэ санаабытын тиһэбэр тийэ ыһыктыбатахпытына, биһиги Христос кыттыгастаахтара буолабыт. ¹⁶ Оттон ол истибиттэртэн сорохторо утарылаһан тураллар гынан баран, Моисей Египеттэн таһаарбыт дьоно бүттүүннэрэ буолбатах. ¹⁷ Түөрт уон сыл устата Танара кимнээххэ уордайда этэй? Аньыыны онгортон, унгуохтара кураайымаҕа тэлгэнэн хаалбыт дьонго буолбатах этэ дуо? ¹⁸ «Мин уоскуланнаах дойдубар кириэхтэрэ суоҕа» диэн кимнээҕи утаран андаҕайда этэй? Бас бэриммэтэх дьону утаран буолбатах дуо? ¹⁹ Онон кинилэр итэбэй-бэккэлэр, онно кыайан киирбэтэхтэрин көрөбүт.

4 Дьэ ол иһин, Танара биһиэхэ уоскулангы биэриэх буолбут эрэннэриитэ күүстээҕин тухары, онно тиксэр тоҕоостоох түгэни мүччү тутан туора туран хаалбат гына, сэрэнэн сылдыабын. ² Евангелиены биһиэхэ эмиэ, кинилэргэ курдук, иһитиннэрбиттэрэ; ол гынан баран, кинилэр истибит тылларын итэбэллэринэн ингэриммэтэх буоланнар, онтон тугу да туһаламтатахтара. ³ Төһө да Танара үлэтэ аан дойду саҕалананыта түмүктэммитин иһин, биһиги итэбэйбит дьон Кини: «Мин уоскуланнаах дойдубар кинилэр кириэхтэрэ суоҕа диэн уордайан туран андаҕайдым», – диэбит уоскулангар тиксэбит. ⁴ Суруйууларга ол сэттис күн туһунан: «Сэттис күнүгэр Танара бары үлэтиттэн барытыттан сынньаммыта», – диэн этиллэр. ⁵ Итиэннэ өссө этиллэр: «Мин уоскуланнаах дойдубар кинилэр кириэхтэрэ суоҕа». ⁶ Евангелиены урут истибит дьон, бас бэриммэккэлэр, онно кыайан киирбэтэхтэрэ; ол гынан баран уоскуланга тиксиэхтээх атын дьон эмиэ баалларынан, ⁷ Кини «бүгүн» диэн этиллэр күнү хат аныыр. Ол туһунан Кини итиччэ уһун кэм кэнниттэн, инники ахтыллыбытын курдук, Давид псаломугар:

* ^{3:13} Бүгүн – Христос иккиһин кэлиэр диэри.

ЕВРЕЙДЭРГЭ 5

«Бүгүн Кини сангатын иһиттэххитинэ, сүрэххитин тыйыһырдыман», – диэн этэр. ⁸ Иисус Навин кинилэргэ уоскулангы биэрбитэ эбитэ буоллар, Тангара атын күн туһунан этэ да барыа суоҕа этэ. ⁹ Ол аата Тангара норуотун өссө сэттис күн уоскуланга күүтэр. ¹⁰ Онно тиксибит киһи, Тангара Бэйэтин үлэтиттэн сынньаммытын курдук, эмиэ бары үлэтиттэн барытыттан сынньаныаҕа. ¹¹ Онон бас бэриммэт буолуу куһаҕан холобурун ким да батыспатын туһугар, бу уоскуланга тиксэр иһин кыһаллыаҕын.

¹² Тангара тыла икки өттүнэн биилээх ханнык да батастааҕар сытыы: бу тыл киһи дууһата тыынын, уңуоҕа силиитин кытта тиксирэр сиригэр тийэ өтөн киирэн, кини өйүн-санаатын, сүрэхтин баҕатын ыараннатын көрөр. ¹³ Тангараттан туох да кистэнэр кыаҕа суох, айбыта барыта Киниэхэ, ытыска уурбуттуу, аһаҕастык ырылыччы көстөн турар: биһиги тугу онгорбуттун барытын Кини иннигэр отчуоттуохпут.

Биһиги Архиерейбыт

¹⁴ Онон, Тангара Уола Иисус Христос курдук халлааннары курдаттаабыт улуукан бэйэлээх Архиерейдаахпыт быһыытынан, бу итэҕэлбитин кытаанахтык тутуһуоҕун. ¹⁵ Кини – биһиги туспутугар кыһаллар-мүһэллэр Архиерей – мөлтүүр-ахсыыр кэммитигэр биһигини аһынар-харыһыйар кыахтаах, Кини эмиэ биһиги курдук бары өттүнэн тургутууну ааспыта, арай атына диэн аһыыны-хараны онгорботоҕо. ¹⁶ Онон көмө эрэйэр кэммитигэр Тангара үтүө сыһыанын, амарах таптанын көрсөрбүт туһугар, илгэлээх үтүө бүрүстүөлүгэр, куттаммакка, чугаһыаҕын.

5 Архиерей буоларга дьонтон сүүмэрдэнэн талыллар киһи аһыыны-хараны толуйан, Тангараҕа бэлэх, сиэртибэ биэрэн, бар дьон туһугар Тангараҕа сулууспалыырга ананар. ² Кини, бэйэтэ эмиэ мөлтүүр-ахсыыр киһи буолан, билбэт-көрбөт, муна-тэнэ сылдыар дьону аһынар кыахтаах, ³ ол иһин норуотун да, бэйэтин да туһугар аһыыны толуйан сиэртибэ биэриэхтээх.

⁴ Архиерей буолар үрдүк чиескэ киһи ангаардастыы баҕатын, талаһан тиксибэт, арай Аарон курдук – Тангара ыңырбыт кинитэ эрэ тиксэр.

⁵ Христос эмиэ Архиерей буолар чиеһи Бэйэтинэн көрдөөн ылыбыт буолбатах – «Эн Мин Уолум буолаҕын, Мин бүгүн Эйигин

төрөттүм» диэбит Тагара Киниэхэ бу үрдүк солону биэрбитэ. ⁶Итини тэнэ Суруйууларга «Эн үйэлэр тухары Мелхиседек курдук Аҕабыт буолаһын диэн эмиэ этиллэр». ⁷Христос өссө сиргэ сылдьан, Кинини өлөр өлүүттэн быһыһыр кыахтаах Тагара иннигэр туран күүскэ аатһан, хараһын уутун тоһон, истин ытыктабылынан көрдөһүүтүн ылыннарбыта. ⁸Төһө да Уола буоллар, Кини эрэйи-мунгу тулуйан туран, Аҕатын көнүлүн толоро үөрэммитэ; ⁹итиэннэ ситэн-хотон баран, Кинини истэр дьонго барыларыгар үйэлэр тухары быһанар төрүөт буолбута. ¹⁰Онон Тагара Мелхиседегы анаабытын курдук, Кинини эмиэ Архирейынан анаабыта.

Энkilэ суох буоларга ыңгырыы

¹¹Бу туһунан бэрт элбэҕи кэпсэтиэхпитин сөп этэ гынан баран, эһиги истэр дьобургутун сүтэрэннит, өйдүүргүт күчүмэҕэй буолбут. ¹²Күн-дьыл көрдөрөрүнэн, хайыы-үйэ атыттары үөрэтэ сылдыахтаах этигит гынан баран, билигин бэйэҕитин Тагара тылын бастакы кэрдиистэригэр хат үөрэтиэххэ наада буолбут; эһиэхэ үүт эрэ аһылык сөптөөх, кытаанах аһы эһиги кыайбаккыт. ¹³Оттон үүт аһылыктаах ханнык баҕарар киһи, кэм да кыһыл оһонон сылдьар буолан, кырдык тылын кыайан арааран өйдөөбөт. ¹⁴Өйдөрө-санаалара эрчиллэн, үтүнү-мөкүнү араара үөрэммит сиппит-хоппут эрэ дьонго кытаанах ас сөптөөх.

6 ¹⁻²Онон Христос үөрэҕин маннайгы кэрдиистэрин хаалларан, ситии-хотуу үрдүк чыпчаалыгар дьулуһуобун. Өлүүгэ тиэрдэр суолтан-истэн төннүү, Тагараҕа итэҕэл, сүрэхтэнии, илиини ууран туран үнүү, өлбүттэр тиллиилэрин уонна бүтэһиктээх дьүүл туһунан үөрэх акылаатын хат түһэрэ сатыы сылдымыаһын, ³иннибит диэки дьулуруйан иһиэҕин! Тагара биэрдэҕинэ, бу биһиэхэ кыаллыаҕа. ⁴⁻⁶Оттон биэрдэ сыдыайар сырдыкка сылдьан, мэнэ Халлаан бэлэҕин амсайан, Сибэтиэй Тыынна тиксигэн, Тагара тыла хайдах курдук үтүөтүн, кэнэҕэс үйэ күүстэрэ хайдахтарын билэн да баран, итэҕэллэрин сиргэ-буорга тэпсибит, бэйэлээх бэйэлэрин илиилэринэн Тагара Уолун хаттаан кириэскэ тиэрэр, күлүүгэ-элэксэ ытар дьону хат көнө суолга киллэрэр кыаллыбат. ⁷Өн дьыл ардаһын элбэхтик хото инэриммит сир бурдук үүннэрээччилэргэ үчүгэй үүнүүнү биэрэр

буоллабына, Тангара алгыһын ылар; ⁸оттон хатыылаах ыарҕа, эрбэһин эрэ үүнэр сирэ туох да туһата суох буолан, кырыыска эрэ турар кутталлаах; оннук сир бүтэр уһугар уокка умайар.

Тангара бигэ эрэннэриитэ

⁹Ол эрээри, таптыыр бырааттарым, төһө да маннык эттэрбит, эһигини быдан ордук туруктаахтар, быһһанар суолу тутуһаллар диэн эрэнэ саныбыт. ¹⁰Кырдыгы көрөр Тангара эһиги дьайыыларгытын, урут да, билигин да сибэтийдэргэ туһалаан, Кини аатын ааттаан көрдөрбүт тапталгытын* умнуо суоҕа. ¹¹⁻¹²Эһиги хас биирдиигит тиһэҕэр тийэй, эрэнэр эрэлгит толору туолуор диэри, дьулуһаргытын мөлтөппөккүтүгэр, сүрэҕэлдьири билбэккитигэр, Тангара эрэннэрбит нэһилиэстибэтигэр итэҕэллэринэн, кытаанах тулуурдарынан тиксэр дьон холобурун батыһан иһэргитигэр баҕарабыт.

¹³Тангара Авраамга эрэннэрэригэр, Тангараттан үрдүк атын ким да суох буолан, Бэйэтинэн андаҕайан: ¹⁴«Мин эйигин муһура суох алгыһынан алгыам, үтүмэн үгүс удьуору эйиэхэ биэриэм», – диэбитэ. ¹⁵Онон ол эрэннэриллибити Авраам кытаанах тулуурунан ылбыта. ¹⁶Дьон мэлдьи үрдүгүнэн андаҕайаллар, кинилэр мөккүөрдэрин андаҕар тохтотор. ¹⁷Ол иһин Тангара эмиэ Кини эрэннэрбитин ылыахтаах дьонно Бэйэтин көнгүлэ уларыыбатын ордук дьэнкэтик көрдөрүөн баҕаран, андаҕар тылын туттубута. ¹⁸Тангара кырдыгы эрэ этэр бу икки уларыыбат суола биһигини, Кини халыҥ хаххатыгар сылдыааччылары, иннибитигэр баар эрэли кытаанахтык тутуһарбытын көҕүлүүр. ¹⁹Бу эрэл биһиги дууһабыт бигэ-таҕа, эрэбиллээх дьаакыра буолан, кичэбиллээх быыс кэннигэр – Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ киирэр. ²⁰Үйэлэр тухары Мелхиседек курдук Архиерей буолан, Иисус онно биһиги туспутугар магнайгынан киирбитэ.

Христос уонна Мелхиседек

7 Салим ыраахтааҕыта Мелхиседек Үрдүк Тангара аҕабыыта этэ. Кини ыраахтааҕылары кыайан-хотон төннөн иһэр Авраамы көрсөн алҕаабытыгар, ²Авраам сэриилээн ылан илдьэ

* ^{6:10}*Сибэтиэйдэр* – Тангара дьоно. *Тапталгытын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «тапталгыт дьыалатын».

иһэр баайын уон гыммыт биирин киниэхэ өлүүлээн биэрбитэ. «Мелхиседек» диэн аат, бастакытынан, «кырдыктаах ыраахтааҕы» диэн, оттон, иккиһинэн, кини Салим ыраахтааҕыта буоларын быһыытынан, «эйэни тэрийэр ыраахтааҕы» диэн суолталаах. ³Аҕата-ийэтэ кимэ, төрдө-ууһа, олоҕо хаһан саҕаламмыта да, түмүктэммитэ да биллибэт Мелхиседек, Тангара Уолугар дьүөрэлэнэн, үйэлэр тухары аҕабыт буолбута.

⁴Бу киһи хайдахтаах курдук сүдүтүн эһиги бэйэҕит санаан көрүң: бэл Авраам, Израиль улуу өбүгэтэ, ильдэ иһэр бастын баайыттан уон гыммыт биирин киниэхэ быһан биэрэр! ⁵Аҕабыттар, Левий удьурдара, норуоттан, ол аата бырааттарыттан, төһө да кинилэр эмиэ Авраамтан төрүттээх буоллаллар, Сокуон быһыытынан дэһээтинэ* ылар бырааптаахтар.

⁶Оттон бу киһи, Левийтэн төрүттээх да буолбатар, Авраам баайын уон гыммыт биирин ылар итиэннэ кинини, Тангара эрэннэриитин ылбыт киһини, алгыыр! ⁷Үрдүкү турааччы хаһан да бэйэтиттэн кыраны алгыыра мөккүөрэ суох. ⁸Манна дэһээтинэни өлөр оноһуулаах дьон ылаллар, оттон онно Суруйуулар тыыннаах диэн туоһулуур киһилэрэ ылбыт. ⁹Ол аата Авраам баайын уон гыммыт биир өлүүтүн Мелхиседеккэ биэрэригэр Левий бэйэтинэн киниэхэ дэһээтинэ биэрбит диэххэ сөп, ¹⁰тоҕо диэтэххэ, Мелхиседек Авраамы көрсөрүгэр, Левий өссө төрүү илигэ, этэргэ дылы, өбүгэтин этигэр-хааныгар баара.

¹¹Онон, киһи энкилэ суох буолуута левиттэр үлэлэринэн ситиһиллэрэ эбитэ буоллар (Сокуон, левиттэр үлэлэригэр олоҕуран, норуокка бэриллибитэ), оччоҕо туох кыһалҕаттан Ааронтан ураты Мелхиседек курдук аҕабыт тахсан кэлиэ этэй? ¹²Аҕабыттар ис тутуллара уларыйдаҕына, Сокуон эмиэ уларыыахтаах. ¹³Оттон Кини, Суруйууларга этиллээччи, олох атын аҕа уһуттан төрүттээҕэ; бу аҕа уһуттан өссө биир да киһи сиртибэнньиккэ чугаһы илигэ. ¹⁴Моисей буоллаҕына аҕабыттар тустарынан этэригэр, Айыы Тойоммут сыдьаайа үүнэн тахсыбыт Иудатын аҕатын уһун төрүт да ахтыбат. ¹⁵⁻¹⁶Онон киһи төрдүн-уһун сокуонунан буолбакка, бараммат олох былааһынан

* ^{7:5} *Дэһээтинэ* (нууч. десятина) — үүнүү биитэр дохуот уон гыммыт биирэ. Моисей Сокуонун быһыытынан Израиль дьоно дохуоттарын уонна үүнүүлэрин уон гыммыт биирин левиттэргэ, аҕабыттарга биэрэллэрэ.

ЕВРЕЙДЭРГЭ 8

анаммыт чынха атын, Мелхиседек курдук Аҗабыыт тахсан кэл-битэ дьэңгэтик көстөр. ¹⁷ Бу туһунан Суруйууларга: «Эн үйэлэр тухары Мелхиседек курдук Аҗабыыт буолаҕын», – диэн этиллэр. ¹⁸ Онон урукку кэриэс мөлтөх, туһата суох буолан ууратыллар, ¹⁹ тоҕо диэтэххэ, Сокуон өссө тугу даҕаны энкилэ суох турукка тиэрдэ илигэ; биһиэхэ ол оннугар биһигини Танараҕа чугаһатар саҥа ордук эрэл бэриллэр.

²⁰ Маныха эмиэ андаҕара суох хайдах да табыллыбат. ²¹ Урукку аҗабыыттар үлэҕэ анаалларыгар ханнык да андаҕар этиллибэт этэ, оттон Кини туһунан: «Айыы Тойон андаҕайда, Кини бу андаҕарын уларытыа суоҕа: Эн үйэлэр тухары Мелхиседек курдук* Аҗабыыт буолаҕын», – диэн этиллэр. ²² Манник андаҕар этиллэн, Иисус уруккутааҕар быдан ордук сөбүлэһии мэк-тиэлээччитэ буолар.

²³ Урут сиэртибэ биэрэр үлэһиттэр элбэх этилэр; өлөр онгоһуулаах дьон буолан, кинилэр солбулла тураллара. ²⁴ Оттон үйэлэр тухары баар Архиерей ытык сулууспата хаһан да солбуллубат; ²⁵ онон Кини көмөтүнэн Танараҕа кэлэр дьон туһугар көрдө-һөөрү, Кини өрүү тыыннаах буолан, кинилэри мэлдьи быһыһыр кыахтаах.

²⁶ Дьэ бу манник сибэтиэй, кыырпах да саҕа хара санаа сыстыбатах, энкилэ суох ыраас, аһыһылаахтартан араарыллыбыт, халлааннар үрүт өттүлэригэр ылыллыбыт Архиерей биһиэхэ баар буолуохтаах этэ. ²⁷ Кини Бэйэтин биэрдэ бүтэһиктээхтик сиэртибэлэнэн, күн аайы урукку архиерейдар курдук маннай бэйэтин, онтон норуот аһыһытын-харатын иһин сиэртибэ биэрэ турарга наадыбат. ²⁸ Урут Моисей Сокуонунан, төһө да итэҕэстээхтэрин, мөлтөх өрүттэрдээхтэрин иһин, дьон архиерей буолаллара, оттон Сокуон кэнниттэн этиллибит Танара андаҕар тылынан Кини үйэлэр тухары энкилэ суох Уола Архиерейынан аһаммыта.

Саҥа сөбүлэһии эргэтээҕэр ордук

8 Онон бу кэпсэтибит сүрүн суолтата манник: биһиги Халлаанга улуу бүрүстүөл унга өттүгэр олорор, бары кыһал-ҕабытыгар барытыгар көмөлөһөр Архиерейдаахпыт. ² Кини

---

* ^{7:21} Мелхиседек курдук – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

ЕВРЕЙДЭРГЭ 8

Халлаанга баар дьингнээх Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ – дьон туруорбатах, Айыы Тойон Бэйэтэ туруорбут дьинг Скиниятыгар – сулууспалыыр. ³Ханнык баҕарар архиерей бэлэх-туһах, сиэртибэ биэрэр аналлаах, онон Кини эмиэ тугу эрэ сиэртибэ биэриэхтээх этэ. ⁴Манна сиргэ хаалбыта эбитэ буоллар, Кини олох да аҕабыт буолуо суоҕа этэ, тоҕо диэтэххэ, манна, иудей Сокуонун быһытынан, сиэртибэ биэрэр атын аҕабыттар бааллар. ⁵Моисейга, Скинияны туруорарыгар, «Көр эрэ, барытын, хайаҕа көрбүт холобургун үтүгүннэрэн онор» диэн этиллибитин курдук, кинилэр халлааннааҕы омоонун, күлүгүн үтүгүннэрэн үлэириллэр; ⁶оттон Кини туохтан да ордук суоллары эрэннэриигэ тирэҕирэр сана сөбүлэһии – сана кэс тыл – мэктиэлээччитэ буолан, өссө ордук ытык сулуусаҕа тиксибитэ.

⁷Магнайгы сөбүлэһии энкилэ суоҕа эбитэ буоллар, атын сөбүлэһиини онгорсор сорок туруо суоҕа этэ. ⁸Ол иһин пророк кинилэри хомуруйан этэр: «Көр бу, Израиль норуотун, Иуда норуотун кытта сана сөбүлэһии онгорсор кэмим кэлэн эрэр, – диир Айыы Тойон; – ⁹Бу кинилэр өбүгэлэрин Египет сириттэн таһаараары, илиилэриттэн сиэтэн туран онгорсубут сөбүлэһиибиттэн чынха атын сөбүлэһии буолуоҕа. Кинилэр өбүгэлэрэ Мин кэс тылбын кэспиттэрэ, ол иһин Мин кинилэртэн киэр хайыспытым, – диир Айыы Тойон; – ¹⁰Ол кэнниттэн Израиль норуотун кытта онгорсор сөбүлэһиим бу баар, – диир Кини: – Сокуоннарбын өйдөрүгэр-санааларыгар ингэриэҕим, сүрэхтэригэр-быардарыгар суруйуоҕум; Мин кинилэр Таңаралара буолуоҕум, кинилэр Мин норуотум буолуохтара. ¹¹Оччоҕо ким да чугастааҕытын*, бэйэтин быраатын, «Айыы Тойону» бил диэн үөрэтэ сатыа суоҕа: ол курдук кыратыттан улуутугар тийэ бары Миигин билиэхтэрэ, тоҕо диэтэххэ, ¹²кинилэр алҕастарыгар Мин аһыныгастык сыһыаннаһабым, аһыныларын да, Сокуону кэһиилэрин да санатыам суоҕа». ¹³«Сана» диэн тылы туттан, Кини бастакы эргэрбитин көрдөрөр; оттон эргэрбит, эмэх буолан эрээччи бэрт сотору суох буолар.

---

* 8:11 *Чугастааҕытын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «ыалын».

Сирдээфи Скиния

᠑ Бастакы сөбүлэһии – эргэ кэс тыл – Тангараҕа сулууспалааһын туһунан быраабылалардаах уонна анал сибэтиэй сирдээх этэ. ²Скиния тэриллэн бүтэн, бастакы хоһо сырматынар уоттанан, Тангараҕа анаммыт уон икки килиэп ууруллан турар остуолланан «Сибэтиэй» диэн ааттанар буолбута. ³Иккис быыс кэнниттэн «Сибэтиэйтэн Сибэтиэй» диэн ааттанар иһинээфи түгэх хос кэлэрэ. ⁴Ол хоско кыһыл көмүс хадьыыла, кыһыл көмүс иһиттээх маанна, Аарон көҕөрө тыллыбыт тайах маһа уонна сөбүлэһии кэс тыла сурулла сылдыар икки тааһа угуллубут бүтүннүүтэ көмүһүнэн бүрүллүбүт кэс тыл хоппото баара. ⁵Оттон хоппо үрдүнэн, аһыыттан ыраастанар сири кынаттарынан хахалаан, Тангара килбиэннээх сырдыга сатыылаабытын көрдөрөр херувимнар тураллара. Ол эээри, ити туһунан биһиги билигин сиһилии кэпсэтэ барбаппыт.

⁶Итинник оһоһуулаах Скиния бастакы хохугар сулууспаларын толоро аҕабыыттар мэлдьи киирэллэрэ, ⁷оттон түгэх хоско сылга биирдэ эрэ, бэйэтин аһыытын-харатын итиэннэ норуот билбэккэ онгорбут аһыытын-буруйун туһугар сиэртибэ биэриэхтээх хаанын туппутунан архиерей киирэрэ. ⁸Итинэн Сибэтиэй Тыын, урукку Скиния турарын тухары, Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ киирэр суол сабыылааһын көрдөрөр. ⁹Ити барыта билигин кэми дьүһүйэн көрдөрөр: билигин бэриллэ турар ханнык баҕарар бэлэх-туһах, сиэртибэ Тангараҕа сүгүрүйэ кэлэр дьон суобаһын ыраастыыр кыаҕа суох, кинилэри хайдах да энкилэ суох онгорбот, ¹⁰тоҕо диэтэххэ, ити барыта аска, утахха, ыраастанар араас сизэргэ-туомна эрэ сыһыаннаах буолан, сана быһыы-майгы олохтонуор диэри эрэ, дьайар күүстээх.

¹¹Оттон Христос – биһиэхэ дьин үтүөнү аҕалбыт Архиерей – уруккутааҕар ордук улахан, толору сиппит, киһи туппатах Скиниятынан, ол аата бу айыллыбыт эйгэҕэ сыһыана суох атын Скиния иһинэн киирэн ааста. ¹²Кини оҕус да, козел да хаанын буолбатах, Бэйэтин Хаанын илдэ, Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ биирдэ бүтэһиктээхтик киирэн, биһигини үйэ-саас тухары толуйан ылбыта. ¹³Аһыыттан киртийбиттэри, эттэрэ-сииннэрэ ырааһырдын диэн, уматыллыбыт ньирэй күлүн кытта козеллаах оҕус хаанын булкуйан, ону ыһахтаан ыраастыыр буоллахтарына,

ЕВРЕЙДЭРГЭ 9

---

¹⁴Бэйэтин энкилэ суох сиэртибэ быһыытынан Тангараҕа Сибэтиэй Тынынан* бэриммит Христос Хаана хайдахтаах күүстээх буолуой! Биһиги дьиннээх**, тыыннаах Тангараҕа сулууспалыырбыт туһугар, Кини Хаана биһиги суобаспытын өлүүгэ тиэрдэр дьайыылартан ыраастыаҕа.

¹⁵Онон Тангара киһи аймаҕы кытта онорсубут сана сөбүлэһиитин тиксиһиннэрээччитэ Христос буолар. Кини бастакы сөбүлэһии дьайар кэмигэр оноруллубут бары аныыттан-хараттан босхолоору өлөн, үйэлэргэ кэхтибэт нэһилиэстибэни ыларга ынгырыллыбыт дьон ол эрэннэриллибити ылалларын туһугар, толук буолбута.

¹⁶Биллэрин курдук, кэриэһин эппит киһи өлбүтүн эрэ кэннэ, кэриэһэ толоруллар, ¹⁷тоҕо диэтэххэ, киһи өллөбүнэ эрэ кэриэһэ олоххо киирэр, оттон бэйэтэ тыыннааҕын тухары, ол эппит тыла күүһэ суох. ¹⁸Дьэ ол иһин бастакы сөбүлэһии хаанынан бигэргэтиллибитэ. ¹⁹Бастаан Моисей Сокуон ирдэбилин барытын норуokka ааҕан биэрбитэ, онтон ньирэй, козел хаанын ылан ууга убатан баран, кыһыл түү бааллыбыт иссоп лабаатынан Сокуон кинигэтигэр уонна норуokka ыһахтаабыта. ²⁰Ол ыһа туран кини: «Бу – Тангара тутуһунг диэн эһигини кытта онорсубут сөбүлэһиитин бигэргэтэр хаан», – диирэ. ²¹Сити курдук кини Скинияны да, сулуусаҕа туттуллар иһити-хомуоһу да – барытын эмиэ хаанынан ыһахтаабыта. ²²Сокуон быһыытынан туох баар барыта даҕаны хаанынан ыраастанар, толук хаан тохтуон иннинэ, буруй-аныы бырастыы гыныллыбат.

Христос – энкилэ суох сиэртибэ

²³Онон халлааннааҕы моһуона эрэ буолар сирдээҕи суоллар итинник ыраастаныах тустаахтара. Оттон халлааннааҕы бэйэтэ итиннээҕэр быдан ордук сиэртибэни эрэйэр. ²⁴Тоҕо диэтэххэ Христос дьин Сибэтиэйтэн Сибэтиэйи маарынныыр бу дойдутааҕы Сибэтиэй сиргэ киирбит буолбатах, Кини биһиги туспутугар Тангара иннигэр тураары, Халлаанга бэйэтигэр тахсыбыта. ²⁵Архиерей атын хааны туппутунан Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ

---

* 9:14 *Сибэтиэй Тынынан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «өлбөт үйэлээх Тынынан».

** 9:14 *Дьиннээх* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

сыл аайы киирэрин курдук, Кини Бэйэтин сыл аайы сиэртибэлэммэт. ²⁶Өскөтө оннуга эбитэ буоллар, бу аан дойду айыллыабыттан ыла, Кини элбэх төгүл сору-мунгу көрүө этэ; оттон Кини буоллабына аныыны суох онороору, үйэлэр бүтэр уһуктарыгар Бэйэтин биирдэ букатыннаахтык толук биэрэ кэлбитэ. ²⁷Кини биирдэ өлөн баран, дьүүлгэ турарыны, ²⁸Христос эмиэ, үтүмэн үгүс киһи аныытын сүгэн киэр ильдээри, биирдэ толук буолбута; оттон иккистээн кэлэригэр аныы туһуттан буолбакка, Кинини күүтээчилэр быһаналларын туһугар кэлиэбэ.

10 Сокуон кэнэбэс бэриллэр бары үтөө суол дынг уобараһа буолбакка, күлүгэ эрэ буолан, сыл аайы бэриллэр өрүү биир сиэртибэлэринэн Тангараҕа кэлэр дьону хайдах да энкилэ суох гынар кыаҕа суоҕа. ²Оттон атын эбитэ буоллар, сиэртибэлээчилэр, биирдэ бүтэһиктээхтик ырааһыран хаалан баран, аны аныыта суох курдук сананан, сиэртибэ биэрэллэрин тохтотуо этилэр. ³⁻⁴Ол эрээри оҕус да, козел да хаана киһини аныыттан-хараттан ыраастыыр кыаҕа суох, кинилэр сиэртибэлэрэ барбах сыл аайы аныыны санатар эрэ. ⁵Ол иһин Христос сиргэ кэлэригэр Тангараҕа этэр: «Эн сиэртибэ да, бэлэх-туһах да ылыаххын баҕарбатым, ол оннугар Миэхэ эти-сиини бэлэмнээтин. ⁶Сиэртибэнныккэ бүтүннүү уматыллар сүөһүнү да, аныы иһин бэриллэр бэлэҕи да Эн ахсарбаккын. ⁷Ол иһин Мин: „Айыы Тангара, Сокуон кинигэтигэр Мин туспунаан суруллубутун курдук, Эн көнгүлүн толоро барабын“, — диэтим».

⁸Маннай Кини Сокуонунан бэриллэри: «Сиэртибэни да, бэлэҕи-туһаҕы да, бүтүннүү уматыллар сүөһүнү да, аныы иһин бэриллэр бэлэҕи да Эн баҕарбаккын, хайаларын да ахсарбаккын», — диир. ⁹Оттон эбэн этэр: «Тангара*, Эн көнгүлүн толоро барабын». Итинэн Кини иккиһи бигэргэтээри, маннайгыны ууратар. ¹⁰Иисус Христос Тангара көнгүлүн толорбут буолан, Кини Бэйэтин бүтэһиктээхтик биирдэ толук бэриммит сиэртибэтинэн бийиги аныыттан-хараттан ырааһырбыппыт.

¹¹Ханнык баҕарар аҕабыт күн аайы өрүү хатылана турар, аныыны тэйтэр кыаҕа суох сиэртибэни биэрэр. ¹²Оттон Кини аныы-хара иһин биир сиэртибэни биэрэн баран, Тангара уҥа

* 10:9 *Тангара* — сорох быллыргы илиинэн суруйууга бу тыл суох.

өлтүгэр букатыннаахтык олорбута. ¹³ Онон аны билигин Тангара Кини өстөөхтөрүн Киниэхэ, үктэл онгосторугар, самнарарын кэтэхэр. ¹⁴ Аньыттан-хараттан ырааһырбыттары Кини соҕотох биир сиэртибэнэн үйэлэр тухары энкилэ суох дьон гыммыта.

¹⁵ Бу туһунан биһиэхэ Сибэтиэй Тыын эмиэ туоһулуур: ¹⁶ «Айыы Тойон этэр: „Мин ити кэнниттэн кинилэри кытта онгорсор сөбүлэһиим бу баар. Сокуоннарбын сүрэхтэригэр-быардарыгар ингэриэм, өйдөрүгэр-санааларыгар суруйуом“». ¹⁷ Итиэннэ эбэн этэр: «Онгорбут аньыыларын да, Сокуону кэһиилэрин да аны хаһан да кинилэргэ санатыам суоҕа». ¹⁸ Оттон ханна аньыы-буруй бырастыы гыныллар да, онно аньыы иһин аны сиэртибэ бэриллбэт.

Тулуурдаах буолууга ынгырыы

¹⁹ Бырааттарыам, онон, Иисус Христос Хаана тохтон, биһиги Сибэтиэйтэн Сибэтиэйгэ көнүллүк киирэр кыахтаахпыт. ²⁰ Кини биһиэхэ быыс нөнгүө аһар суолу, ол аата Бэйэтин этин-сиинин сиэртибэлэнэн, санга тыыннаах суолу арийбыта. ²¹ Онон биһиэхэ бүтүн Тангара Дьэтин үрдүнэн турар улуу Аҕабыыт баарын быһытынан, ²² истин сүрэхтэнэн, толору итэҕэллэнэн, сүрэхпитин суобаспыт кириттэн ыраастанан, эппитин-сииммитин ыраас уунан суунан Тангараҕа чугаһаабын; ²³ Тангара эрэннэрбит тылын экчи толорор, онон аһаҕастык этинэр эрэлбитин халбаннаабакка тутуһуоҕун. ²⁴ Таптыырга, хардарыта үтүнү онгорсорго көбүтүһэн, бэйэ-бэйэбитигэр болҕомтолоох буолуоҕун. ²⁵ Бииргэ түмсэр үгэспитин, сорох-сорохтор курдук хаалларымыабын, Айыы Тойон Күнэ чугаһаан истэҕин аайы, бэйэ-бэйэбитин ордук өйдөтүһэ-үөрэтиһэ сылдыһабын.

²⁶ Дьын кырдыгы билэн баран, дьаалыбытынан аньыыны онгосто сылдыар буоллахпытына, биһиэхэ аны аньыы иһин ханнык да сиэртибэ хаалбат, ²⁷ арай кэлэр Дьүүлү уонна утарсааччылары имири эһиэхтээх уоту өлөрдүү куттанан туран кэтэхэргэ эрэ тийэбит. ²⁸ Моисей Сокуонун кэспит киһи, икки-үс туоһу көрдөрдөбүнэ, туох да чэпчэтиитэ суох өлөргө ууруллар. ²⁹ Оччоҕо эһиги санаан көрүн: Тангара Уолун тэпсэр уонна Тангараны кытта сөбүлэһии кэс тылын бигэргэппит, бэйэлээх бэйэтин сибэтии гыммыт Хааны ытыктаабат, Тангара илгэлээх үтүө тапталын Тыынын атаҕастыыр киһи хайдахтаах ыар буруйга

тиксиэбэй! ³⁰«Иэстэбил – Мизэнэ, Мин ситиһиэм диир Айыы Тойон*», – диэн Ким эппитин биһиги билэбит. Кини өссө: «Айыы Тойон Бэйэтин норуотун дьүүлүө», – диэн этэр. ³¹Тыыннаах Танара илиитигэр түбэһии баар эбээт дьулаан суол!

³²Доҕотторуум, олоххут ааспыт кэмин өйдөөн-санаан көрүң: оччотообуга, килбиэннээх сырдык эһиэхэ сыдыайбытыгар, эһиги төһөлөөх элбэх эрэйи-мунгу, туруулаһан туран, тулуйдугут этэй! ³³Ардыгар үөбүү-үтүрүүү үөһүгэр турангыт, дьон күлүүтүгэр-элэгэр бараргыт, ардыгар бэйэбит итинник быһыыга-майгыга түбэспиттэргэ көмөлөһөргүт; ³⁴мин хаайыыга сыттаһпына**, эһиги миэхэ кэлэн кыһалҕабын үллэстибиккит, баайгытын-дуолгутун тутан ылбыттарыгар, Халлаанга итиннээҕэр быдан ордук бараммат баайдаахпыт диэн билэр буолангыт, сүтүккүтүн үөрөкөтө аһарбыккыт. ³⁵Онон эрэлгит эһиэхэ улуу наҕарааданы тосхойорун билэ сылдьан, эр санаабытын ыһыктыман. ³⁶Танара көңүлүн толорон, эрэннэриллибити ыларга эһигиттэн улахан тулуур эрэйиллэр. «³⁷Кэлиэхтээх кэлэрэ кыра кэм хаалла – Кини бытааран хойутоо суоҕа. ³⁸Кырдыксыт*** итэҕэлинэн тыынаах буолуоҕа, оттон төттөрү түһэр киһини Мин Дууһам сөбүлээбэт». ³⁹Биһиги турбут суолбутуттан төннөн өлөр дьон буолбатахпыт, суох, биһиги олоххо тиксэр туһугар итэҕэлбитин ыһыктыбаппыт.

Итэҕэл

11 Итэҕэл диэн кэтэһэрбит туоларыгар, көрбөппүт баарыгар бигэ эрэмньибит буолар. ²Былыргылар итэҕэллэринэн Танара биһирэбилин ылбыттара.

³Итэҕэлбитинэн биһиги аан дойду барыта Танара тылынан айыллыбытын, онон көстүбэт эйгэттэн көстөр эйгэ үөскээн тахсыбытын билэбит.

⁴Итэҕэлинэн Авель Каиннааҕар Танараҕа ордук үчүгэй сиртибэни биэрбитэ; Танара кини итэҕэлин көрөн, ити бэлэҕи

* 10:30 *Диир Айыы Тойон* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 10:34 *Мин хаайыыга сыттаһпына* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «хаайыылаахтарга».

*** 10:38 *Кырдыксыт* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Мин кырдыксытым».

ылынан, Авель кырдыгын туоһулаабыта; итэҕэлинэн кини, өлөн да баран, сангарар. ⁵Итэҕэлинэн Енох эмиэ, өлөр өлүүнү көрсүбэккэ эрэ, үөһэ ылыллыбыта; «Танара көһөрөн ылбыт буолан, кинини булбатахтара». Суруйуулар туоһулуулларынан, Енох үөһэ ылыллыан инниттэн Танараҕа сөбүлэппитэ. ⁶Итэҕэйбэт киһи Танараҕа хайдах да сөпсөтөр кыаҕа суох. Танараҕа кэлэр киһи Кини баарын, Кинини көрдөөччүлэргэ үтүнэн төлүүрүн итэҕэйиэхтээх. ⁷Итэҕэлинэн Ной кэнэҕэс туох буолуохтааҕын туһунан Танараттан истибитэ, итиэннэ Киниэхэ диринг ытыктабылын көрдөрөн, дыиэ кэргэнин быһаары, ковчег онгостубута. Итэҕэлинэн кини киһи аймаҕы дьүүлгэ туруорбута, оттон бэйэтэ кырдыксыт киһи быһыытынан Танара хайҕалыгар тиксибитэ.

⁸Итэҕэлинэн Авраам, Танара ынгыраарын истэн, нэһилиэстибэ ылар дойдутугар тийээри, ханна баран иһэрин билбэтэр да, суолга туруммута. ⁹Итэҕэлинэн кини эрэннэриллибит сиргэ тийэн, туора дойдуга кэлбит киһилии, эмиэ оннук нэһилиэстибэ эрэннэриллибит Исаактаах Иаковун кытта бииргэ отууланан олоҕубута. ¹⁰Танара Бэйэтинэн онкуллаан туппут тулхадыйбат чинг тирэхтээх куоратыгар тийэрин Авраам ол курдук күүтэрэ. ¹¹Итэҕэлинэн Сарра эмиэ, төрүүр сааһын ааһан баран, оҕо үөскүүр кыахтаммыта*. Танара эрэннэрбитин экчи толорорун кини билэрэ. ¹²Ол иһин, бүдүгүрэ кырдыбыт биир киһиттэн «халлаан сулуһун курдук элбэх, муора кумаҕын курдук баһаам удьуор дьон» үөскээн тахсыбыттара.

¹³Кинилэр бука бары итэҕэллэрин энчирэппэккэ өлбүттэрэ; төһө да эрэннэриллибити ылбатахтарын иһин, ону ыраахтан эҕэрдэли кэрөллөрө итиэннэ бэйэлэрин бу сиргэ ааһан иһэр айанньыттарбыт, кэли дьоммут дэнэллэрэ. ¹⁴Бу барыта кинилэр дьин дойдуларын көрдүүлэрин туоһулуур. ¹⁵Өскөтүн кинилэр араҕан барбыт дойдуларын өйдүү-саныы сылдыбыттара эбитэ буоллар, онно төннөн тийэр тоҕоостоох кэми хаһан баҕарар булуо этилэр; ¹⁶ол эрээри бу дьон быдан ордукка — Халлааннааҕы дойдуга — дьулуһаллара, ол иһин Танара, кинилэргэ куорат бэлэмнээн, Бэйэтин аһаҕастык кинилэр Танараларынабын диир.

---

* 11:11 Эбэтэр «Төһө да Сарра оҕото суоҕун, төрүүр сааһын ааспытын иһин, Авраам аҕа буолар кыахтаммыта».

¹⁷⁻¹⁸ Итэбэлинэн Авраам, Тангара кинини тургутан көрбүтүгэр, Исаагы сиэртибэ биэрбитэ; Тангара киниэхэ «Исаак эн ааккын ааттатыа» диэн эрэннэрбит баар-суох соботох уолун сиэртибэ биэрэргэ Авраам ол курдук бэлэм этэ. ¹⁹ «Тангара өлбүтү да тилиннэрэр кыахтаах» дии саныыр буолан, кини кэнэбэс тилии бэлиэтигэр уолун төттөрү ылбыта. ²⁰ Исаак эмиэ инникигэ итэбэлинэн Иаковтаах Исаавы албаабыта. ²¹ Итэбэлинэн Иаков, өлөрүгэр, Иосиф уолаттарын иккиэннэрин албаан баран, тайах маһыгар өйөнөн туран, Тангараба сүгүрүйбүтэ. ²² Итэбэлинэн Иосиф, өлөрүгэр, Израиль уолаттара Египеттэн тахсыахтаахтарын санатан, унуохпун илдэ бараарын диэн кэриэһин эппитэ.

²³ Итэбэллэринэн Моисей төрөппүттэрэ уолларын үс ый тухары кистии сылдыбыттара, санга төрөөбүт оҕолоро үчүгэй-кээн бэйэлээһин көрөн, ыраахтаабы дьаһалыттан да куттамма-тахтара. ²⁴ Итэбэлинэн Моисей, сааһын ситэн баран, фараон кыһын уола дэнэртэн akkaастаммыта, ²⁵ аныылаах олобуунан быстахтык дуоһуйар оннугар, Тангара норуотун кыһалбалаах олобуун үллэстэрин ордорбута; ²⁶ Египет күндү кылаатынаабар Христос туһугар эрэйдэнэри кини ордук сыаналаах баайга холообута, ол курдук кэнэбэс бэриллэр дьин төлөбүрү өйүттэн араарбат этэ. ²⁷ Итэбэлинэн Моисей, ыраахтаабы уордайыа диэн куттаммакка, Египет сирин хаалларан барбыта. Кини, Көстүбэти көрөр курдук, бөбөх санаалааба. ²⁸ Итэбэлинэн кини Паасханы олохтообута уонна, Израиль ыалларын маннайгы уол оҕолорун өлүү Аанньала тумнан аастын диэн, хаанынан ааннарын сотоллоругар соруйбута. ²⁹ Итэбэллэринэн кинилэр, кураанах сири туоруур курдук, Кыһыл муораны түгэһинэн хааман туораабыттара, оттон Египет дьоно, кинилэри батыһан иһэн, бука бары ууга тимирбиттэрэ. ³⁰ Итэбэллэринэн Израиль дьоно Иерихону сэттэ күн устата эргийэ хаампыттарыгар куорат истиэнэлэрэ сууллубуттара. ³¹ Итэбэлинэн содур дьахтар Раав чуннуу кэлбит Израиль дьонун дьиэтигэр саһыаран*, итэбэлэ суохтары кытта бииргэ өлбөтөбө.

³² Өссө тугу этиэмий? Геден, Варак, Самсон, Иеффай, Давид, Самуил уонна да атын пророктар тустарынан кэпсиэхпин

---

* 11:31 Синодальной тылбааска «уонна атын сиринэн атааран биэрэн» диэн тыллар эбии кирибиттэр (Сибэтиэй Иаков Апостол суругуттан).

бириэмэм тийийэ суоҕа. ³³Итэҕэллэринэн кинилэр бүтүн саарыстыбалары сууһараллара, кырдыгы олохтууллара, Тангара эрэннэрбитин ылаллара, хахай айаҕын хам туталлара, ³⁴уот уорун уҕарытан умуруораллара, өргөстөөхтөн мүччү түһэллэрэ, мөлтөөн-ахсаан баран, хат күүһүрэн-уоҕуран кэлэллэрэ; сэриигэ, күүстээх буйун буолан, туора дойду сэриилэрин чугутан ыталлара; ³⁵дяхталлар өлбүт дьонноро тиллибиттэрин төттөрү ылаллара; сорохтор быдан ордук олоххо тиллээри, көнүлтэн akkaастанан туран сору-муну көрөн өлөллөрө; ³⁶сорохторун атаҕастыыллара, сынньаллара, сыабынан бохсон харанга хаайыыга быраҕаллара; ³⁷тааһынан тамнаан өлөрөллөрө, эрбиинэн эрбииллэрэ, накаастыыллара*, батаһынан кэрдэллэрэ; кинилэр бараан, козел тириитэ таҕастаах атаһ-балай сылдыбаллара, кыһалҕаҕа кыһарыйтаран, сойуолатан эрэйи-муну көрөллөрө. ³⁸Бүтүн аан дойдутааҕар күндү дьон иччитэх сирдэринэн, хайаларынан, сир анҕайдарынан, хаспахтарынан атаһ-балай сылдыбаллара.

³⁹Кинилэр бука бары итэҕэллэринэн Тангара биһирэбилин ситиспиттэрэ, ол гынан баран Кини эрэннэрбитин ылбатахтара; ⁴⁰тоҕо диэтэххэ, Тангара туох эрэ үчүгэйтэн үчүгэи биһиэхэ бэлэмнээн, кинилэр энкилэ суох буолууну биһигинниин бииргэ ситиһэллэрин туһугар, барыта итинник буолбута.

Христос – биһиги итэҕэлбитин Төрүттээчи

12 ¹⁻²Онон биһиги эмиэ, тулабытыгар былыт курдук итинник хойуу туоһулардаах дьон, бары баттыгы санныбытыттан кизэр быраҕан, атахтыыр аныыны антах анһан, итэҕэлбит Төрүттээччитэ, Ситэрээччитэ Иисустан харахпытын араарбакка, бу барыахтаах күрэх суолбутунан тулуурдаахтык дьулуруйан иһиэбин. Кини, иннигэр күүтэр үөрүү туһугар** кириэскэ тирилли саатын-суутун тулуйан баран, Тангара бүрүстүөлүн уна өттүгэр олоҕорбута. ³Онон эр сэниэбит эстибэтин, күүстээх санаабыт өһүллүбэтин туһугар, Кини аныылаах дьон итиччэлээх атаҕастабылын тулуйбутун өйдүү-саныы сылдыын.

* 11:37 *Накаастыыллара* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

** 12:1-2 *Үөрүү туһугар* – эбэтэр «үөрүү оннугар».

Айыы Тойон таптыыр киһитин дьарыйар

⁴Эһиги, аһыыны утаран, хаангытын тоҕор гына өссө турууласпака да сылдьан, ⁵Тангара эһигини, оҕолорун, бөҕөр-гөтөн эппит тылларын умнубуккут. «Уолум! Айыы Тойон дьарыйарын өйдөө, аһыыгын саралаатаҕына, санааҕын түһэримэ; ⁶Айыы Тойон таптыыр киһитин дьарыйар, ылынар уолун, ким да буоллун, таһыйар».

⁷Онон Кини эһигини дьарыйарын Аҕабыт биһигини иитэр-үөрэтэр дии санаан, тулуйар буолун. Тангара эһигини оҕолорум диир буолан дьарыйталыыр. Аҕа буюйбат оҕото диэн баар дуо? ⁸Оттон уолаттарын барыларын дьарыйтыырын курдук, эһигини дьарыйбат буоллаҕына, ол аата эһиги булумһу оҕолоргут, Кини оҕолоро буолбатаххыт.

⁹Бэл сиргэ баар аҕаларбыт дьарыйалларыттан куттанар эбит буоллахпытына, бараммат олоххо тиксэр туһугар, халлаанга баар Аҕабытыгар өссө ордук бас бэриниэхтээхпит буолбат дуо? ¹⁰Сирдээҕи аҕаларбыт хайдах сөп диэбиттэринэн быстах кэмгэ уодьугаммытын тардаллара, оттон бу Аҕабыт биһигини Бэйэтин курдук сибэтиэй гынаары, биһиэхэ туһалаах буоллун диэн үөрэтэр. ¹¹Дьарыллыы маннай утаа кими да үөрдүбэт, хомотор эрэ гынан баран, дьарыллан көмүт дьон кэлин кырдыктаах, эйэлээх олох өлгөм үүнүүтүн хомуйаллар.

¹²Онон, доҕотторуум, сэниэтэ эстибит илиигитин өрө көтөҕүн, мөлтөөбүт сүһүөххүтүн көннөрүн. ¹³Доҕолоннуур сүһүөххүт бүдүрүйбэтин, үтүөрэрин туһугар, көнө суолунан сылдьың.

¹⁴Дьону барытын кытта эйэ-дэмнээх буоларга, сибэтиэй олохтонорго кыһаллың; сибэтиэй олохтоммокко сылдьан, ким да Айыы Тойону көрүө суоҕа. ¹⁵Ким да Тангара илгэлээх үтүөтүтэн маппатын курдук, хайаҕыт да «абалаах силлестэн үүнэн содулу таһаарар, үгүс киһини буомурдар сүлүһүннээх үнүгэс кэриэтэ буолбатын» туһугар, бэйэҕитин болҕойун; ¹⁶эһиги ортоҕутугар Исав курдук биир аһылык иһин бастакы оҕо буолар быраабын атыылаабыт содур быһыылаах эбэтэр Тангараны билиммэт дьон баар буолбатын туһугар, бэйэҕитин көрүнүн. ¹⁷Кэлин Исав төһө да алгыс ылыан

бағардар, аккаастаппытын билэҕит; төһө да хараҕын уутунан суунан туран көрдөстөр, онорбутун хайдах да уларытар кыаҕа суоҕа*.

Танара сангатын иһиттэххитинэ, киэр хайыһыман

¹⁸Эһиги ыас харанҕаҕа силлиэ быыһыгар уотунан уһуура турар, ¹⁹турба оонньуур тыаһа иһиллэр уонна Израиль норуота истэн баран салгыы сангарбатыгар көрдөспүт куолаһа дуораһыһар, киһи тутан-хабан көрүөн сөптөөх хайатыгар** чугаһаан турар буолбатаххыт. (²⁰Кинилэр «бу хайаны бэл кыыл да таарыйдаҕына, тааһынан быраҕыллан, эбэтэр оҕунан ытыллан өлүөхтээх» диэн сэрэтиититтэн чаҕыйбыттар. ²¹Ити көстүүттэн оннооҕор Моисей дьулайан: «Титирэс буолуохпар диэри кутанным», – диэбит.) ²²Суох, эһиги Сион хайатыгар – Тыыннаах Танара куоратыгар, Халлааннааҕы Иерусалимга, аата ахса биллибэт Аанньалларга, ²³ааттара Халлаанга суруллубут Танара бастакы уолаттарын өрөгөйдөөх Церковыгар, бар дьону сууттуур Судьуйаҕа – Танараҕа, ситэн-хотон энкилэ суох буолбут кырдыксыт дьон тыыннарыгар, ²⁴саҕа сөбүлэһии Тиксининнэрээччитигэр – Иисуска уонна Кини аһыыттан ыраастыыр, Авель хаана эрэннэрэринээҕэр быдан ордугу эрэннэрэр Хааныгар – чугаһаатыгыт.

²⁵Онон сэрэхтээх буолун: Кини сангарар кэмигэр киэр хайыһыман. Кинилэр сиргэ сангарааччыны истибэккэ, буруйдамыттара, онон биһиги Халлаантан Сангарааччыттан киэр хайыстахпытына, буруйдааһынтан, биллэн турар, куоппаппыт. ²⁶Ол кэннэ Кини сатарыыр саҕата иһиллэн сири дьигиһиппитэ, оттон билигин Кини: «Өссө биирдэ сири эрэ буолбакка, халлааны эмиэ дьигиһитиэм», – диэн бигэргэтэн этэр. ²⁷«Өссө биирдэ» диэн тыл, айыллыбыттан халбаннаабата эрэ ордон хааларын, оттон халбанныра барыта уларыһарын көрдөрөр.

* 12:17 *Онорбутун хайдах да уларытар кыаҕа суоҕа* – эбэтэр: «Аҕата кини тугу онорбутун уларытар кыаҕа суоҕа», «Исав тугу онорбутун уларыттарар курдук, аҕатын кыайан тылыгар киллэрбэтэҕэ», «Исавка аһыыны билинэр кыах бэриллэбэтэҕэ».

** 12:19 *Хайатыгар* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

²⁸ Онон тулхадыйбат Саарыстыбаны ылар дьон биһиги Тангараҕа махтана сылдыях тустаахпыт уонна Киниэхэ сөбүлэтэр курдук, дирин ытыктабыллаахтык, Киниттэн толлон-торуттан туран сулууспалыахтаахпыт. ²⁹ Тугу барытын имири сиир суос-таах уот кэриэтэ эбээт биһиги Тангарабыт!

Тангараҕа сөбүлэтэр олох

13 Дофотторуом, эһиги бэйэ-бэйэҕитигэр быраатты таптал-гыт уостары билбэтин. ² Айан дьонун амарахтык көрсөр үгэһи өрүү умнуман. Сорох ыалдыгымсах дьон бэйэлэрэ да билбэттэринэн Аанньаллары маанылаан тураллар. ³ Хаайыыга сытааччылары, бэйэҕит хаайыыга сытаргыт курдук, өйдүү сылдьын; эрэйи-муну көрөөччүлэри, бэйэҕит эрэйдэнэ сылдыаргыт курдук, умнубат буолун. ⁴ Кэргэнни олоххутун бука бары үрдүктүк тутун, ыал дьон, бэйэ-бэйэҕитигэр бэриниилээх буолун; содурдары, көссүүлэхэччилэри Тангара дьүүлүөҕэ. ⁵ Харчы баҕатыгар ылларыман, туох баардааххытынан дуоһуйун. Кини «эйигин хаалларыам да, быраҕыам да суоҕа» диэн Бэйэтинэн этэн турар. ⁶ Ол иһин биһиги эрдээхтик этэбит: «Айыы Тойон миэхэ көмөлөһөр, онон мин туохтан да куттаныам суоҕа. Кини миэхэ туох куһаҕаны оноруой?»

⁷ Тангара тылын үөрэтэн эһигини көрбүт-истибит дьону өйдүү сылдьын; кинилэр олорон ааспыт олохторун түмүгүн көрөн, итэҕэллэрин холобур туттун. ⁸ Иисус Христос бэҕэһээ да, бүгүн да, үйэттэн үйэлэр тухары өрүү биир, уларыыбат. ⁹ Эһин араас туора үөрэҕинэн үлүһүйүмэн; онон дьарыгырааччыларга туох да туһаны аҕалбатах аһы аһыахтааҕар, Тангара илгэтинэн күүс-сэниэ киллэриммит ордук. ¹⁰ Бэл Скинияҕа сулууспалааччылар ылан аһыыр бырааптара суох сиэртибэнньиктэрэ биһиэхэ баар эбээт. ¹¹ Аһыы иһин сиэртибэҕэ бэриллит сүөһү хаанын архиерей Сибэтиэйтэн Сибэтиэйтэ илдэе киирэр, оттон этин түөлбэ тас өттүгэр таһааран уматаллар. ¹² Ол иһин Иисус эмиэ дьону Бэйэтин Хаанынан ыраастаары, куорат тас өттүгэр өлбүтэ. ¹³ Онон, дофотторуом, Кинини кытта бииргэ атаҕаста-нарбытын кэрэйбэккэ, түөлбэ тас өттүгэр Киниэхэ тахсыаҕын. ¹⁴ Биһиги куруук олорор куораппыт манна суох эбээт — биһиги кэнэҕэски кэм куоратын көрдүүбүт. ¹⁵ Тангараҕа, Кини аатын айхаллыыр хайҕал тыл сиэртибэтин — этэр тылбытынан биэрэр

бэлэхпитин Иисус көмөтүнэн тинигин быспакка биэрэ туруо-
бунг. ¹⁶Итини тэнэ үтүнү онгорору, хардарыта көмөлөсүһэри
умнуман – Тангара итинник сиртибэни сөбүлүүр.

¹⁷Салайааччыларгытыгар бас бэрининг, тугу этэллэрин ис-
тинг. Тангара иннигэр отчуоттуохтаах дьон быһыытынэн кини-
лэр эниги тускутугар утуйар ууларын умнан да туран кыһал-
лаллар. Эниги истигэн буоллахытына эрэ, кинилэр үөрэ-көтө
сулууспалыахтара, оттон ыарыҕатан өрө тыына сылдыар буол-
лахтарына, ол эһиэхэ туох да туһаны аҕалыа суоҕа.

¹⁸Биһиги туспутугар үнэ сылдыын. Туохха да буоллун, барыты-
гар чизинэй буолуохпутун баҕарар буоламмыт, суобаспыт ыраас
диэн биһиги эрэнэ саныбыт. ¹⁹Ордук Тангара миигин эһиэхэ
түргэнник төнүннэрэрин туһугар үнэргитигэр көрдөһөбүн.

Алгыс

²⁰Бараанын үөрүн улуу Маныйытын – хаһан да көтүллү-
бэт сөбүлэһии кэс тылын Бэйэтин Хаанынан бигэргэппит Айыы
Тойон Иисус Христуһу өлбүттэртэн тилиннэрбит Тангара, эйэ-
ил төрдө, ²¹Бэйэтин көнүлэ туоларын туһугар, эһигини бары
үтүөҕэ салайыахтын, тугу сөбүлүүрүн эһиэхэ* Иисус Христуһу-
нан ситэртэриэхтин. Киниэхэ үйэлэртэн үйэлэр тухары албан
аат! Аминь.

²²Бырааттарым, бу эһигини өйдөтөн эппиппин ылынаргы-
тыгар көрдөһөбүн. Оннук элбэҕи да суруйбатым. ²³Бырааппыт
Тимофей босхоломмутун туһунан эһиэхэ үтүө сонуннаахпын.
Сотору кэлэр күннээх буоллаҕына, кинини эһиэхэ илдэ тии-
йиэҕим. ²⁴Салайааччыларгытыгар уонна сибэтиэйдэргэ бука ба-
рыларыгар эбэрдэтэ тириэрдиг. Италия христианнара эһиэхэ
эбэрдэ ыталлар. ²⁵Тангара илгэлээх үтүөгэ эһигинниин энээр-
дэһиэхтин. Аминь**.

* 13:21 *Эһиэхэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиэхэ».

** 13:25 *Аминь* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.